

VOJNOSTRATEGIJSKE KONCEPCIJE SUSEDNIH ZEMALJA I NJIHOVE ORUŽANE SNAGE

(RUMUNIJA I ALBANIJA)

RUMUNIJA

Rumunija ima prikupljeni oblik, čija duža osa, u pravcu istok—zapad, iznosi oko 600, a kraća, u pravcu sever—jug, oko 460 km. Ukupna površina zemlje — 237.502 km². Nalazi se na pravcima koji vode iz Ukrajine u Panonsku niziju i u istočni deo Balkanskog poluostrva, kao i u pravcu turskih moreuza (Bosfora i Dardanela).

Na jugu se Rumunija najvećim delom naslanja na Dunav, a na istoku na Crno more, te se može tretirati kao podunavska i crnomorska zemlja. Samo mali deo njene teritorije (Dobrudža) pripada Balkanskom poluostrvu. Naslon na Dunav omogućuje Rumuniji korišćenje te moćne plovne komunikacije za vezu sa zemljama Balkana i srednje Evrope, a preko kanala Dunav — Majna — Rajna i sa Severnim morem.

Između planinskog sistema Karpata i Crnog mora proteže se prostrana Vlaška nizija, pogodna za izvođenje operacija u oba pravca, kroz koju su sa Istoka vršeni upadi u južnu i srednju Evropu. Ona je, takođe, bila od velikog značaja 1944. prilikom ofanzivnih dejstava jedinica Crvene armije.

Primeri iz istorije ratova ukazuju na strategijsku važnost čitave rumunske teritorije. Preko nje su vršeni upadi u Podunavlje, pa preko Karpata u Panonsku niziju ili prirodnim otvorom duž zapadne i severne obale Crnog mora u pravcu Ukrajine ili iz Ukrajine prema turskim moreuzima. Činjenica je da se u Rumuniji odvajkada ukrštaju putevi koji vode iz Evrope za Bliski istok i Aziju i obratno.

Postojanje bogatih naftonosnih izvora u Rumuniji čini da ova zemlja i zbog toga predstavlja važan strategijski objekt. Zato je ona poslednjih decenija bila poprište na kojem su se sukobljavali interesi velikih sila, a njena prirodna bogatstva, naročito nafta, objekt eksploatacije stranog kapitala. Iz tih razloga je rumunska privreda imala velikih gubitaka i bila usporavana u svom razvoju.

Vojnostrategijske koncepcije Rumunije mogu se jasnije sagledati kroz govor predsednika Čaušeskua na svečanoj akademiji povodom 25-godišnjice stvaranja Rumunske narodne armije. On je rekao: »Nijednog trenutka ne smemo zaboraviti da doklegod postoji imperijalizam, mi moramo imati snažnu armiju, sposobnu da u svakom trenutku izvrši svoju dužnost prema stvari socijalizma, prema narodu. Brinući se dosledno za

povećavanje borbene gotovosti naših OS, izvršavamo ne samo jedan od naših svetih dugova prema rumunskom narodu, već istovremeno i veliku internacionalističku obavezu prema socijalističkim zemljama, prema opštim interesima socijalizma, bezbednosti i mira u svetu».

No, na jednoj vojnoj konferenciji u Bukureštu, početkom 1970. god., Čaušesku je jasno stavio do znanja da Rumunskoj narodnoj armiji naređenja mogu izdavati samo rumunska partija i vlada.

NEKE KARAKTERISTIKE RUMUNSKIH ORUŽANIH SNAGA

Neposredno posle prvog svetskog rata oružane snage Rumunije razvijale su se, uglavnom, pod francuskim uticajem; čak ni po dolasku na vlast reakcionarnih fašističkih krugova, jačina i struktura rumunskih oružanih snaga nisu se bitno izmenile.

U vreme dolaska nemačkih jedinica u Rumuniju, krajem 1940. god., ona je raspolagala sa brojno jakim oružanim snagama: kopnena vojska imala je 161.500 ljudi (132.900 vojnika, 15.000 podoficira i 13.600 oficira), raspoređenih u osam korpusa i 27 divizija; ratno vazduhoplovstvo 18.500 ljudi, sa oko 500 aviona; ratna mornarica 7.000 ljudi, sa 4 razarača, 2 torpiljarke, 1 podmornicom i 16 manjih brodova; granične jedinice 25.700 ljudi i žandarmerija 8.730 ljudi.

Nemci su imali razrađen plan o učešću Rumunije u ratu protiv Sovjetskog Saveza i već maja 1941. rumunska armija je mobilisana i njena jačina dostizala je oko milion ljudi. Dve rumunske armije su uključene u sastav nemačke grupe armija »jug«, koja je dejstvovala protiv SSSR-a, a zauzvrat Nemačka je obećala Rumuniji Besarabiju i Bukovinu. Prilikom izbijanja jedinica Crvene armije na rumunsku granicu, u Rumuniji je dignut ustanak 23. avgusta 1944. i ona je za rat protiv Nemačke stavila pod komandu 2. ukrajinskog fronta dve armije i dva korpusa, sa ukupno 138.000 ljudi, a u završnim operacijama u Mađarskoj i Čehoslovačkoj učestvovalo je 185.567 rumunskih vojnika.

Posle završetka drugog svetskog rata rumunske oružane snage su većim delom demobilisane, a mirovnim ugovorom od 10. februara 1947. Rumuniji je bilo dozvoljeno da drži armiju u jačini 138.000 ljudi, od čega u kopnenoj vojsci i graničnim jedinicama 120.000. Maja 1955. Rumunija je postala članica Varšavskog ugovora i od tada je razvoj njenih oružanih snaga umnogome zavisio od obaveza koje proizlaze iz tog ugovora.

Oružane snage Rumunije sastoje se od kopnene vojske, ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice, a imaju zajednički naziv Rumunska narodna armija, u čiji su sastav uključene i granične jedinice i jedinice unutrašnje bezbednosti. Nedavno je otpočelo formiranje »patriotske garde«, koja u suštini predstavlja jedinice teritorijalne odbrane.

Prema podacima Instituta za strategijske studije u Londonu, krajem 1969. god., ukupno brojno stanje oružanih snaga Rumunije iznosilo je 193.000 ljudi, dok je u snagama unutrašnje bezbednosti, uključujući i granične jedinice, bilo još oko 50.000.

Oružane snage se popunjavaju na osnovu Zakona o opštoj vojnoj obavezi, kojoj podležu svi sposobni muškarci od 18. do 50. godine starosti, a žene od 20. do 50. godine. (To se odnosi samo na žene koje imaju odgo-

varajuću stručnu spremu veterinarskog, medicinskog i tehničkog smera ili koje znaju strane jezike). Zapadni vojni stručnjaci procenjuju da Rumunija ima oko 250.000 obučениh ljudi u rezervi.

Vojni rok se služi na eksteritorijalnom principu i u kopненоj vojsci iznosi godinu dana, a u ratnom vazduhoplovstvu i ratnoj mornarici po dve godine.

Vojni rashodi Rumunije u 1969. god. iznosili su 574 miliona dolara ili oko 3⁰/₀ bruto nacionalnog dohotka. To je svakog rumunskog građanina opterećivalo sa 28 dolara, što je znatno manje nego u Poljskoj (57), Kanadi (77) ili Švedskoj (128).

Kopnena vojska ima 170.000 ljudi ili 88⁰/₀ svih efektivа i predstavlja najbrojniji vid oružanih snaga. Prema podacima objavljenim u publikaciji »The Military Balance 1969/70« Instituta za strategijske studije u Londonu, KoV Rumunije ima devet divizija (2 tenkovske i 7 motostreljačkih), dva vazdušnodesantna puka i više samostalnih planinskih i drugih jedinica.

Jedinice KoV su opremljene savremenim borbenim sredstvima, uglavnom sovjetske proizvodnje, i nekim vrstama lakog pešadijskog naoružanja domaće proizvodnje. Sva složenija borbenа tehnika (tenkovi, rakete zemlja-zemlja i zemlja-vazduh, artiljerijska oruđa, elektronska oprema i sl.) sovjetske je konstrukcije i proizvodnje. Nacionalna industrija može da proizvodi lako oružje i opremu (automate, ručne bacače, minobacače, bestrzajne topove i neke vrste transportnih vozila, itd.) za potrebe svojih oružanih snaga, a u poslednje vreme oseća se tendencija proširenja i modernizovanja nacionalne vojne industrije.

Artiljerijske jedinice su opremljene savremenim oruđima, među koje spadaju topovi 122 i 130 mm, haubice 122 i 152 mm, minobacači 160 i 240 mm, višecevni bacači, samohotke SU-100 i 152 mm.

Od oklopnih borbenih sredstava treba pomenuti tenkove T-54, T-55 i T-34 i oklopne transportere sovjetske i domaće proizvodnje. Jedinice imaju i izvestan broj oklopnih transportera čehoslovačke proizvodnje. Prema podacima Instituta za strategijske studije u Londonu, Rumuni imaju oko 1.200 tenkova.

Trupnoj protivvazdušnoj odbrani se poklanja posebna pažnja. Jedinice se opremaju savremenim borbenim i elektronskim sredstvima koja obezbeđuju efikasnu odbranu od napada iz vazduha. U naoružanju jedinica protivvazdušne odbrane nalaze se, pored ostalog, dvocevni i četvoroccevni pav-topovi 23 mm, samohodni topovi 30, 33, 57, 85 i 100 mm i vođene rakete zemlja-zemlja.

Ratno vazduhoplovstvo (i PVO) ima 15.000 ljudi ili 8⁰/₀ od ukupnih efektivа Rumunske narodne armije, sa 240 borbenih aviona. U sastav ratnog vazduhoplovstva uključene su i protivvazdušna odbrana i vazdušnodesantne jedinice.

Prema podacima iz publikacije »The Military Balance 1969/70«, ratno vazduhoplovstvo Rumunije ima 18 skvadrona lovaca-presretača, naoružanih avionima tipa: MIG-15, MIG-17, MIG-19 i MIG-21, jedan skvadron transportne avijacije sa oko 10 aviona, srednjeg kapaciteta, tipa IL-12, IL-14 i IL-2, i izvestan broj helikoptera tipa MI-4, MI-6 i MI-8. Pored toga, ratno vazduhoplovstvo ima oko 150 aviona za obuku, među kojima su JAK-18 i L-29.

U pogledu naoružanja i opreme, ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana Rumunije zavisni su od nabavki iz inostranstva, pre svega iz Sovjetskog Saveza. Nedavno je zapadna štampa objavila da Rumunija ispituje mogućnost nabavke izvesnog broja poznatih francuskih aviona tipa »Mirage«.

Ratna mornarica ima 8.000 ljudi ili samo 40% od ukupnih efektivna OS. Od važnijih plovnih jedinica ratna mornarica ima 3 patrolna broda, 12 torpednih čamaca, 26 minolovaca, 5 raketnih čamaca tipa »Osa« i 8 desantnih brodova. U sastavu rumunske ratne mornarice je i mornarička avijacija, koju čine dva puka hidroaviona (ukupno 45) i određen broj helikoptera. Ratna mornarica raspolaže i mornaričkom pešadijom, koja ulazi u sastav obalske odbrane.

Zadatak je rumunske ratne mornarice da brani obalu od napada s mora i da izvodi dejstva duž obalskih pomorskih komunikacija. U sklopu Varšavskog ugovora predviđa se da ratna mornarica Rumunije sudejstvuje sovjetskoj Crnomorskoj floti i pomorskim snagama Bugarske prilikom izvođenja operacija u zapadnom delu Crnog mora.

Sve plovne objekte Rumunija je dobila od Sovjetskog Saveza — u okviru programa vojne pomoći. Sem raketnih čamaca, svi ostali brodovi su prilično zastareli.

ALBANIJA

Teritorija Albanije ima razvučen oblik, čija duža osa, u pravcu sever—jug, iznosi oko 340 km, a kraća, zapad—istok, oko 100 km (najuzi deo iznosi oko 75 km — Peškopeja ušće reke Mati). Njen položaj ima veoma važan strategijsko-operativni značaj, jer se nalazi na ulazu u Jadransko more. Od Apeninskog poluostrva, odnosno južnog dela Italije, udaljena je svega 76 km. Sa teritorije Albanije i njenog priobalnog pojasa može da se veoma uspešno kontroliše plovidba kroz Otrantska vrata iz Jadranskog u Jonsko more i obratno. To su i bili razlozi zbog kojih su se u Albaniji sukobljavali uticaji raznih stranih sila.

Strategijske koncepcije Albanije, kao i gledišta o upotrebi oružanih snaga, razvijale su se u skladu sa njenom opštom političkom orijentacijom. U posleratnom periodu, posebno od 1955. god. kada je postala članica Varšavskog ugovora pa do 1968, razvoj vojne misli u Albaniji bio je uglavnom podređen »zajedničkim« interesima »koalicione« vojne doktrine. Posle istupanja iz članstva Varšavskog ugovora, Albanija je otpočela da izgrađuje sopstvenu koncepciju, prilagođavajući je svojim nacionalnim potrebama i mogućnostima. Suština te koncepcije ogleda se u totalnoj pripremi zemlje za vođenje odbrambenog rata. Imajući u vidu osetljivost geografskog položaja Albanije, kao i njen međunarodni položaj i rešenost da se suprotstavi agresiji (bez obzira sa koje strane dolazila), odbrambena koncepcija ove zemlje, u osnovi, polazi od oslonca na sopstvene snage.

U naredbi Ministarstva narodne odbrane povodom Dana Albanske armije 1967. god. rečeno je: »Sinovi našeg naroda, svrstani u redove armije, spremni su da na poziv Partije unište svakog onog koji bi se usudio da se dotakne ognjišta naše domovine; ukoliko se ukaže potreba, oni neće štedeti ni svoje živote za stvar Partije, naroda i socijalizma«.

NEKE KARAKTERISTIKE ALBANSKIH ORUŽANIH SNAGA

Sve do 1925. god. Albanija nije imala regularnu vojsku, već je bilo predviđeno da se u slučaju rata naoruža celokupno stanovništvo.

Kada je kralj Ahmed Zogu ponovo došao na vlast, počelo je formiranje oružanih snaga. Italijanski vojni instruktori organizovali su operativnu vojsku Albanije, a britanski — žandarmeriju. Uvedena je opšta vojna obaveza i vojna služba u kadru. Vojna služba bila je obavezna za sve muškarce od 20. do 50. godine (prvi poziv do 45, a drugi od 45 do 50 godina). Tada su formirani Ministarstvo vojske i Generalštab, a ukupna jačina oružanih snaga iznosila je oko 10.000 ljudi.

Posle potpisivanja pakta i ugovora o odbrambenom savezu u Tirani, 22. novembra 1927. god. Italija je preuzela brigu o razvoju albanskih oružanih snaga i izgradnji vojne infrastrukture u zemlji. U svakoj albanskoj četi bili su italijanski instruktori, a vojni pitomci slati su na školovanje u Italiju. Pošto je nekoliko godina kasnije kralj Zogu odbio da produži važnost pomenutog pakta sa Italijom, Italijani su 1939. okupirali Albaniju, obrazovali uniju između Italije i Albanije, priključivši albanske jedinice italijanskim, tako da su svakoj okupacionoj diviziji pridali po jedan albanski bataljon. Međutim, pošto se bataljon »Tomovi« oružjem suprotstavio Italijanima, dok je bataljon »Daiti« prešao Grcima, Italijani su razoružali i internirali ljudstvo albanskih jedinica.

Pod rukovodstvom Komunističke partije u Albaniji je otpočela oružana borba protiv okupatora i već krajem 1941. god. Albanci su imali partizanske odrede i grupe. 15. avgusta 1943. formirana je prva udarna brigada narodnooslobodilačke vojske Albanije, a već krajem 1944. imali su osam divizija, organizovanih u tri korpusa, sa ukupno oko 70.000 ljudi. Albanski narod vodio je oružanu borbu najpre protiv Italijana, a zatim protiv Nemaca. Po oslobođenju svoje zemlje, albanske jedinice — u sporazumu sa Vrhovnim štabom NOVJ — učestvovala su u operacijama za oslobođenje jednog dela Kosova, Crne Gore i Sandžaka.

Posle završetka drugog svetskog rata, Albanci su rasformirali korpuse i mirnodopska armija imala je tri pešadijske divizije, jednu samostalnu brigadu i razne druge rodovske jedinice — ukupno oko 30.000 ljudi. U 1948. god. Albanija je pojačala svoje snage, a 1955. izvršila je reorganizaciju i te iste godine Albanija je postala članica Varšavskog ugovora.

Oružane snage Albanije zvanično se nazivaju Narodna armija, a sastoje se iz kopnene vojske, ratnog vazduhoplovstva i ratne mornarice, jedinica unutrašnje bezbednosti i jedinica teritorijalne odbrane. Ukupna jačina operativne armije iznosi oko 41.500 ljudi. Vojni rok u kopненоj vojsci iznosi dve, a u ratnom vazduhoplovstvu tri godine. Izdaci za potrebe odbrane u 1970. god. iznose 84 miliona dolara, što u odnosu na prošlu godinu predstavlja povećanje od 9,2%. Međutim, u skupštinskoj debati je istaknuto da su ta sredstva nedovoljna za održavanje oružanih snaga, za njihovu borbenu gotovost i dalje usavršavanje raznih rodova vojske — u skladu sa zadacima koje im Partija i vlada postavljaju radi odbrane zemlje.

Kopnena vojska. Prema podacima objavljenim u publikaciji »The Military Balance 1970/71«, britanskog Instituta za strategijske studije u Londonu, kopnena vojska je najbrojniji i najvažniji vid oružanih snaga i

ima oko 35.000 ljudi. Sastoji se od pet pešadijskih brigada i jedne tenkovske. Raspolaze sa oko 110 tenkova (pretežno T-34) i manjim brojem tenkova T-54 i oklopnih transportera BA-64, BTR-40 i BTR-152. Osim toga, ona ima i manji broj vođenih raketa zemlja-zemlja tipa SA-2, nekoliko baterija obalske artiljerije, itd.

Prema pisanju štampe na Zapadu, albanska brigada ima 2.000 do 2.500 ljudi, i to je osnovna borbena jedinica kopnene vojske; sastoji se od tri pešadijska bataljona, jačine od 350 do 400 ljudi svaki. U bataljonska sredstva za podršku ulaze baterija lakih minobacača i četa teških mitraljeza. Artiljerijski puk ima oko 500 ljudi, a opremljen je topovima 76 mm, srednjim haubicama, lakim pav-topovima i mitraljezima. Od samostalnih jedinica pominju se minobacački puk, puk PAA i mehanizovani puk.

U pogledu modernizovanja kopnene vojske, Albanci su uspeli da veći deo naoružanja i opreme koji potiču iz drugog svetskog rata zamene savremenijim borbenim sredstvima sovjetske ili kineske proizvodnje. Time su povećane vatrena moć i pokretljivost jedinica u odnosu na stanje od pre 6 do 7 godina. No, još uvek je, na primer, akutan problem veće pokretljivosti jedinica i njihovog obezbeđivanja rezervnim delovima, posebno za pojedine vrste naoružanja i opreme kao što su: tenkovi, transportna vozila, artiljerijska oruđa, itd.

Industrija Albanije može samo delimično da podmiruje potrebe oružanih snaga u odeći, obući, pešadijskom naoružanju i municiji, kao i u nekim vrstama remonta borbenih i drugih vozila.

Ratno vazduhoplovstvo Albanije nalazi se pod upravom komande kopnene vojske. U njemu ima oko 2.500 ljudi. Organizovano je po uzoru na ratno vazduhoplovstvo Sovjetske armije; međutim, u poređenju s albanskom kopnenom vojskom, ono ima sporednu ulogu u strukturi oružanih snaga. Ratno vazduhoplovstvo je namenjeno za protivvazdušnu odbranu teritorije i pružanje podrške kopnenoj vojsci i ratnoj mornarici.

Prema pisanju američkog časopisa »Army, Airforce and Naval Air Statistical Record« od 1968. god., ratno vazduhoplovstvo Albanije ima 66 borbenih i 68 aviona za druge potrebe. Organizovano je u šest skvadrona lovačko-bombarderske avijacije, jedan skvadron transportne i jednu grupu za obuku. U sastavu lovačko-bombarderske avijacije ima 30 aviona MIG-15, 15 aviona MIG-17 i 21 avion MIG-19. Skvadron transportne avijacije opremljen je avionima An-2 i IL-14. U sastavu ratnog vazduhoplovstva nalazi se i manji broj helikoptera tipa Mi-1 i Mi-4 sovjetske proizvodnje.

Ratno vazduhoplovstvo se oslanja na pet glavnih baza i nekoliko manjih aerodroma. Glavne baze su u rejonu Tirane, Sazana, Valone, Shijaka i Kucove.

Ratna mornarica Albanije je relativno mala; njeno brojno stanje iznosi 4.000 ljudi. Osnovni delovi ratne mornarice su flota, vojnopomorski sektori i služba za osmatranje i javljanje. Komanda ratne mornarice je u Tirani, a komanda flote u Valoni. Na operativnoj listi RM nalaze se četiri podmornice, četiri patrolna broda namenjena za protivpodmornička dejstva, šest čistača mina i 36 motornih torpednih čamaca (ispod 100 tona). Većina tih plovniha objekata je sovjetskog porekla (manji broj motornih i torpednih čamaca je italijanskog i nemačkog porekla). Prema pisanju štampe na Zapadu, izrađen je izvestan broj raketnih položaja oko baza Duraza i Valone.

Kapaciteti za opravku brodova i drugih plovniha objekata ne mogu da zadovolje potrebe ratne mornarice, pa je ona i u tom pogledu upućena na inostranstvo, prvenstveno na Kinu.

Snage unutrašnje bezbednosti imaju 12.500 ljudi. Njima se pridaje veoma značajna uloga u pripremanju zemlje za odbranu. U te snage spadaju jedinice teritorijalne odbrane, milicije i ostale snage i organi unutrašnje bezbednosti, granične jedinice i dr. Sve te snage se još u miru intenzivno pripremaju za odbranu, a ako bi izbio rat, one bi u sadejstvu sa operativnim snagama imale veoma značajne zadatke u odbrani teritorije. Tako je, na primer, zadatak graničnih jedinica da u miru štite granične linije i obezbeđuju širi pojas iza granice, a u ratu da dejstvuju u sadejstvu sa operativnim snagama kopnene vojske i u pozadini neprijatelja. S obzirom na to što je komunikacijska mreža Albanije slabo razvijena i što toj zemlji nedostaju transportna sredstva, snage bi se s jednog dela fronta na drugi teže prebacivale. To se u dobroj meri nadoknađuje razvijanjem i jačanjem jedinica teritorijalne odbrane na celoj teritoriji zemlje, čiji će zadatak biti da vode borbu protiv vazdušnodesantnih snaga, infiltriranih jedinica i drugih neprijateljevih snaga, da obezbeđuju komunikacije i objekte u pozadini koji su od vitalnog značaja i da na taj način pomažu snagama operativne vojske na frontu.

Povodom Dana armije, radio Tirana je 10. jula 1967. preneo zvanično saopštenje Ministarstva narodne odbrane u kome se, pored ostalog, iznosi: »Sprovodeći zadatke Partije, naša Narodna armija je postigla velike uspehe u svom idejno-političkom, marksističko-lenjinističkom i vojnotehničkom vaspitavanju, modernizovala se, snabdela prvoklasnim oružjem i tehnikom. Mere koje je Partija preduzela radi daljeg jačanja i demokratizacije Narodne armije, ponovno uvođenje funkcije političkog komesara i ukidanje činova doprineli su povećanju uloge Partije u čitavoj delatnosti Armije, svestranom prekaljivanju komunista i njenom daljem usavršavanju«.

Potpukovnici
Branko PANJAK
Nikola GRUBISIC

LITERATURA:

- The Military Balance 1969/70*, publikacija Instituta za strategijske studije u Londonu;
Army Airforce and Naval Statistical Record, SAD, 1969, god.;
Army Digest, SAD, maj 1969. god.;
Revue de Défense Nationale, Francuska, novembar 1969. god.;
Voeno-storičeskij žurnal, SSSR, oktobar 1969. god.;
Narodna armija, Bugarska, 26. oktobra 1969. god.;
Laboga (Zastava), Mađarska, april 1967. god.;
Vojna enciklopedija;
Dnevna i periodična štampa i agencijske vesti.